

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовано комисију:		
2. 4. 2021. до 5. 4. 2021. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Др Љиљана Пешикан-Љуштановић	редовна професорка	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 8. 7. 2010.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Нови Сад		председница
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. Др Лидија Делић	научна саветница	Наука о књижевности, 21. 12. 2020.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Институт за књижевност и уметност, Београд		чланица
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. Др Драгољуб Перић	доцент	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 1. 10. 2016.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Нови Сад		члан
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4. Др Јасмина Јокић	редовна професорка	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 29. 10. 2020.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Нови Сад		менторка
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
5.		
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
установа у којој је запослен-а		функција у комисији

<p><b>II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Име, име једног родитеља, презиме: Наташа (Синиша) Дракулић Козић</li> <li>2. Датум рођења, општина, држава: 21. 6. 1991. Нови Сад, Република Србија</li> <li>3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, Српска књижевност и језик, Дипломирани филолог српске књижевности, србиста, мастер (мастер рад: „Жена ратница у српској народној епизи“)</li> <li>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2015, Језик и књижевност, Филозофски факултет у Новом Саду</li> </ol>
<p><b>III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:</b>  <b>МАСКИРАЊЕ МУШКАРЦА У ЖЕНУ И ЖЕНЕ У МУШКАРЦА КАО ВИД ЗАМЕНЕ РОДНОГ ИДЕНТИТЕТА У СРПСКИМ УСМЕНИМ ЕПСКИМ ПЕСМАМА</b></p>
<p><b>IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:</b>  Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикона и сл.</p> <p><b>САДРЖАЈ:</b></p> <p><b>I. УВОД (9):</b> <i>Предмет истраживања (9); Природа мотива маскирања мушкарца у жену и жене у мушкарца (9); Распрострањеност мотива маскирања мушкарца у жену и жене у мушкарца (17); Сложеност мотива маскирања мушкарца у жену и жене у мушкарца (24); Преглед досадашњих истраживања (29); Представљање корпуса (примарна и секундарна грађа) (32); Методолошки приступ (36); Обреди прелаза (37); Ратничка иницијација (43); Лиминалност као друштвена драма (48); Карневализација (52); Феминистичке теорије и родне студије (56).</i></p> <p><b>II. ОБРЕДНИ КОНТЕКСТ МАСКИРАЊА (62);</b> 2. 1. <i>Обреди у којима је заступљено маскирање мушкарца у жену и жене у мушкарца (62);</i> 2. 2. <i>Баба/ млада/ снашка у коледарском обреду (67);</i> 2. 3. <i>Лазар у лазаричком обреду (72);</i> 2. 4. <i>Краљ и барјактар у краљичком обреду (82);</i> 2. 5. <i>Додатне напомене (88).</i></p> <p><b>III. АНАЛИЗА МОТИВА МАСКИРАЊА МУШКАРЦА У ЖЕНУ И ЖЕНЕ У МУШКАРЦА У СРПСКИМ УСМЕНИМ ЕПСКИМ ПЕСМАМА КРОЗ ТРОЧЛАНУ СХЕМУ ОБРЕДА ПРЕЛАЗА (97):</b> 3. 1. <i>Специфична ситуација која претходи обредима прелаза (97);</i> 3. 1. 1. <i>Груписање песама у којима мушкарац прелази у феминини делокруг (99);</i> 3. 1. 2. <i>Груписање песама у којима девојка или жена иступа у маскулини домен моћи (111);</i> 3. 2. <i>Прелиминална фаза (поступци преоблачења и пределовања тела) (141);</i> 3. 3. <i>Лиминална фаза (деловање incognito) (169);</i> 3. 4. <i>Постлиминална фаза (разоткривање идентитета) (224).</i></p> <p><b>IV. СМЕХОВНИ И ЕРОТСКИ ЕЛЕМЕНТИ (243);</b></p> <p><b>V. КОНСТАНТЕ У СИЖЕЛНОМ МОДЕЛУ УСМЕНИХ ЕПСКИХ ПЕСАМА С МОТИВОМ МАСКИРАЊА МУШКАРЦА У ЖЕНУ И ЖЕНЕ У МУШКАРЦА (277);</b></p> <p><b>VI. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА (282);</b></p> <p><b>ИЗВОРИ (286); ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА (291-303).</b></p>
<p><b>V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:</b></p> <p>Основни предмет истраживања докторске дисертације Наташе Дракулић Козић је мотив маскирања мушкарца (епског јунака) у жену и жене (делија девојка и жена ратница) у мушкарца у српским усменим епским песмама, односно привремена замена родног идентитета.</p> <p>Рад је подељен на шест носећих поглавља унутар којих је извршена додатна класификација на потпоглавља. Главне целине рада представљају I. УВОД, у коме кандидаткиња најпре дефинише предмет свог истраживања, а потом и природу маскирања мушкарца у жену и жене у мушкарца и у оквиру ових разматрања објашњава термине које ће најчешће употребљавати (<i>пол, род, родни идентитет</i>). Прецизно разграничавање поменутих појмова било је неопходно на самом почетку истраживања, будући да се у главним деловима дисертације бави управо начинима на који се врши замена родног идентитета, односно преласка појединца из маскулиног у феминин</p>

домен моћи и обратно. Осим детаљног проучавања начина замене, као главни циљ истраживања наводи још и утврђивање узрока и функције прерушавања мушкарца у жену, односно жене у мушкарца, као и трагање за одговором на питање како замена родног идентитета доприноси обликовању ликова српских усмених епских песама. Будући да су у фокусу разматрања епски јунак, *делија девојка* и жена ратница, јасно одређује и употребу наведених термина у оквиру своје дисертације. Потом се бави распрострањеношћу мотива прерушавања мушкарца у жену и жене у мушкарца у територијалном и жанровском смислу. Сложеност мотива маскирања мушкарца у жену и жене у мушкарца је још један истраживачки изазов који се наметнуо приликом проучавања прикупљене грађе. Наиме, ауторка на крају целине посвећене овом проблему закључује да су травестије карактеристичне за обредно-обичајну и обичајно-правну праксу и карневал, али су заступљене у низу жанрова, не само српске усмене књижевности, већ и бројних других, те је могуће говорити о интернационалности, чак универзалности мотива маскирања мушкарца у жену и жене у мушкарца и његовом упоришту у ритуалу, али и историјски посведоченим примерима (*виршине/тобелије*). У наредној целини кандидаткиња даје веома опсежан списак литературе која јој је послужила као полазиште приликом израде дисертације. Будући да је мотив маскирања мушкарца у жену и жене у мушкарца, како она истиче, до сада разматран у области обредне лирике, облицима обредног прерушавања и аспектима обредног театра, најпре помиње научне монографије и радове из области етнологије и антропологије, те с подручја науке о књижевности који су посвећени овој проблематици. Поред наведене литературе, позива се и на радове о мотиву делије девојке у усменој епци и лирско-епским песмама, као и на оне ауторе који су дали значајан допринос разматрању мотива прерушавања као вида замене родног идентитета. Након указивања на најважнију литературу даје и исцрпна објашњења о изворима, односно поетској грађи на којој ће се вршити истраживање мотива прерушавања, у хронолошком опсегу од 1847. до 1971. године (*Народним песмама у записима XV–XVIII века* Мирослава Пантића, *Ерлангенском рукопису*, *Народним пјесмама из старијих, највише приморских записа* Валтазара Богишића, *Пјеванији црногорској и херцеговачкој* Симе Милутиновића Сарајлије, као и укупном корпусу сакупљачке делатности Вука Стефановића Караџића). Притом напомиње да је као додатна грађа захваћен и обимнији корпус вуковских и поствуковских бележења усмених епских песама с обзиром на *Индекс мотива народних песама балканских Словена* Бранислава Крстића. На тај начин примаран епски корпус обухвата чак сто педесет две песме, од тога четрдесет две с мотивом преоблачења мушкарца у жену и сто десет с мотивом преоблачења жене у мушкарца, док секундарну грађу чине сто три песме, од тога шездесет с мотивом социјалног прерушавања и четрдесет три с мотивом жене која немаскирана осваја маскулини домен моћи. У оквиру проучавања усмених епских песама с мотивом замене родног идентитета укључене су и поједине усмене лирске песме с истим мотивом, а примарном епском корпусу приступа с обзиром на обредну лирику и праксу за које је карактеристично преоблачење њихових актера (коледарске, лазаричке, краљичке, као и у покладама и појединим свадбеним обичајима). На крају уводног поглавља кандидаткиња објашњава и свој методолошки приступ, чију окосницу чини теорија *обрета прелаза* Арнолда ван Генепа, као и истраживања Мирче Елијадеа о обредима иницијације и студије Виктора Гарнера у којима се проширује значење Ван Генеповог термина *лиминалности*, док је за смешовну и еротску димензију епских песама с мотивом прерушавања кључна студија Михаила Бахтина. Незаобилазну литературу представљају такође радови и монографије посвећене феминистичким теоријама и родним студијама, који омогућавају увид у проблематику термина „пол” и „род” и разлику између појмова „маскулино” и „феминино”, што је посебно важно приликом анализе песама о делији девојци и жени ратници. У наставку уводног поглавља детаљније разматра већ поменуте студије о обредима прелаза, указујући на могућност примене ових теоријских полазишта приликом анализе прикупљене грађе, али и на њихов допринос синтетичком приступу и учовању константи у сужејном моделу песама.

Друго поглавље посвећено је календарским обредима у којима је заступљено маскирање мушкарца у жену и жене у мушкарца (коледари, лазарице, краљице). За све наведене обреде заједничко је то што, како ауторка истиче, њихови учесници одбацују стари и преузимају нови статус, при чему се нпр. у коледарској поворци мушкарац (младић) преоблачи у жену (*баба/ млада/ снашка*), док се у лазарицама девојке прерушавају у *Лазара*, а у краљицама поједине учеснице преузимају обредне улоге мушкараца (*краља и барјактара*). Следе детаљни описи начина на који се прерушавају и маскирају учеснице које преузимају улогу супротног пола, будући да их управо костим „помера ка ономе у шта се прерушавају“. Поводом тога кандидаткиња упућује на теоријска разматрања М. Елијадеа о андрогину, и то у изворном значењу овог термина, али напомиње да је инверзија полова сасвим ограничена, строго прописана и увек привремена. На крају поглавља успоставља паралелу између епских песама с мотивом прерушавања са сродним појавама у обредима и обредној лирици преко заједничких елемената иницијације и карневализације, али

наглашавајући специфичну функцију овог мотива у епици, о чему детаљније расправља у наставку дисертације.

Треће поглавље представља најобимније и са становишта дисертације у целини најзначајније поглавље, будући да су у њему изложени основни резултати и доприноси рада Наташе Дракулић Козић. У њему је изложена детаљна анализа српских усмених епских песама с мотивом маскирања мушкарца у жену и жене у мушкарца у контексту истраживања Арнолда ван Генепа. Све песме о епском јунаку, делији девојци и жени ратници разматра у оквиру трочлане схеме поменутих обреда (прелиминална, лиминална и постлиминална фаза), према којима је и извршена подела грађе, будући да се у датом корпусу ток радње одвија кроз набројане етапе. Ауторка на почетку наглашава да се из поменуте схеме обреда прелаза издваја само специфична ситуација која им претходи (уводни део појединачних целина), а под овим термином подразумева „несвакидашње околности у чијим је оквирима допуштена травестија, при чему мотивација лика одређује даљи развој епске радње”. Осим тога, напомиње и да специфична ситуација одређује и сижејни модел песме, пошто управо из ње произилази повод за прерушавање. Због тога се определила да изврши поделу према разлозима (контексту) иступања из маскулиног у феминини или фемининог у маскулини домен моћи. Основни разлог за прерушавање/маскирање најчешће је, како кандидаткиња наводи, успостављање нарушеног реда и очувања шире или уже заједнице, док је преодевање из личних побуда релативно ретко и представља изузетак од правила. Ради прегледности веома обимне грађе било је неопходно прво извршити груписање песама, тако да кандидаткиња полази од оних примера у којима мушкарац прелази у феминини делокруг. Водећи се већ поменутиим критеријумом поделе према специфичној (почетној) ситуацији која проузрокује прерушавање, разврстава их у укупно девет група, од којих сваку (уз навођење конкретних података о песмама, као и о њиховој квантитативној заступљености у свакој од датих група) укратко коментарише. Констатује на крају ове целине да се у само последње две групе јунак прерушава из личних побуда, како би освојио девојку, или да би заштитио себе када постоји опасност да га открију у прељуби, док у осталим специфична ситуација подразумева опасност по шири или ужи колектив који је неопходно одбрани по цену огрешења о норму, односно привремене релативизације разлика међу половима и родним улогама, те се маскирање већ у уводном делу сваке песме унапред оправдава. Наредну целину чини група песама у којима девојка или жена иступа у маскулини домен моћи, а које су према истом критеријуму (специфична ситуација) подељене у деветнаест група с различитим сижејима (нпр. делија девојка у војсци одмећује оца или одлази да војује уместо брата; девојка се одмеће у хајдуке како је не би удали за недрагог или јер не жели да се уда итд.). Након прегледа песама разврстаних по групама према већ разматраном критеријуму, кандидаткиња анализира прелазак из маскулиног ка феминином и из фемининог ка маскулином делокругу имајући у виду трочлану схему обреда прелаза. Као први ступањ издваја прелиминалну фазу која обухвата обреде одвајања који од иницијанта изискују одрицање од пређашњег начина бивања, раскидање с претходним стањем ствари, односно радње (премоделовање тела, преоблачење, присвајање карактеристичних артефаката или обредна изолација) које припремају епског јунака, односно делију девојку и жену ратницу за превладавање баријере постављене између мушког и женског родног идентитета које ће потом уследити. У наредној, лиминалној фази, која представља кулминацију обреда прелаза, јунаци испуњавају задатак који им је постављен, док им притом безбедно деловање у новом делокругу омогућава управо прерушавање, што ауторка означава као *деловање incognito*, чије су главне одлике измењен физички изглед, другачија одећа и специфично понашање. Она указује и на то да у овој фази јунаци „строго поштују друштвени код, те се у јавности држе у складу с новопреузетим идентитетом”, као и да су заједнички елементи у свим разматраним песмама амбивалентан простор кроз који се крећу, усвајање новог модела понашања, у складу с преузетим родним идентитетом, уживљавање у улогу *неког другог*, посвећеност мисији (испуњавању циља ка којем се тежи). Постлиминална фаза обреда прелаза епског јунака, делије девојке и жене ратнице заузима завршни део песама и подразумева демаскирање, до ког долази након што је задатак који је изискивао замену родног идентитета успешно обављен, или је на домаку решавања. После разоткривања истине, прекида се деловање у статусу *incognito*, што се постиже на различите начине (показивањем полно одређујућих делова тела, или указивањем на њих, односно обавештавањем околине о чињеничном стању), што је у потпуној супротности са поступцима у прелиминалној фази. Посебно је важно указивање на чињеницу да се у свим примерима мушкарац из фемининог делокруга враћа у маскулини домен моћи, док жена раскида с ратничким кодом и изнова се интегрише у друштвеним улогама својственим њеном роду, што се врло често дешава уз напредовање на друштвеној лествици (женидба епског јунака, односно удаја делије девојке, евентуално преудаја жене ратнице на самом крају песама).

Четврто поглавље посвећено је смеховним и еротским елементима, а теоријско упориште

представљају Бахтинова тумачења карневала. Кандидаткиња проналази сродне елементе у примерима комичне димензије замене родног идентитета у обредно-обичајном и карневалском контексту прерушавања и приликом развијања мотива маскирања мушкарца у жену, односно жене у мушкарца у српским усменим епским песмама. Притом потпуно оправдано закључује да је комика заправо средство којим се народни певач служи да би публици „приближио оно о чему пева, учинио свако прекорачење прихватљивијим и укинуо све бојазни од нарушавања канона”.

Пето поглавље је најкраће (у односу на претходна), али са становишта целине рада представља веома значајну допуну разматраној грађи, пошто у њему указује на константу (непроменљиви елементи) у сижејном моделу анализираних песама. Овим разматрањима претходи дефинисање термина *сижејни модел* у контексту проучавања усмених епских песама и притом се надовезује на досадашња проучавања ове проблематике. Иако уочава потешкоће које се намећу приликом одређивања граница сижејних модела, кандидаткиња сматра да је ипак могуће трагати за сижејним константама у одређеном кругу песама, те су у овом случају за њу битни првенствено заједнички садржатељи сижеа свих примера разматране грађе, док променљиве елементе (варијабле) оставља по страни. На тај начин успешно успоставља схему тока радње карактеристичне за целокупан корпус песама које су биле предмет њених истраживања.

„Закључна разматрања“ потврђују делотворност поделе и тумачења прикупљене грађе с аспекта обреда прелаза и оправданост методолошког приступа који је кандидаткиња применила у својој дисертацији. У целини узев, кандидаткиња у закључном делу сумира постигнуте резултате и понавља најзначајнија запажања, заокружујући веома успешно свој, по обиму прикупљене и анализираних грађе, изузетно захтеван истраживачки процес.

**На крају дисертације наведен је списак извора, односно збирки песама (87 референци) и цитиране литературе (178 референци).**

#### **VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:**

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилма докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

1. Женски домен моћи у делу 'Плач Рахили' Константина Маринковића". *Зборник за језике и књижевности Филозофског факултета у Новом Саду*. Нови Сад. Год. 6. Бр. 6 (2016), 235–246. стр. ISSN 2217-8546; DOI 10.19090/zjik.2016.235-246; UDK 821.163.41.09 Маринковић К. – **M52**

<http://epub.ff.uns.ac.rs/index.php/zjik/article/view/1959/1983>

2. „Маскулина улога Госпођице, њена дефеминизација и брисање атрибута женствености”. *Андрићева Госпођица. Том 10/2017*. Тошовић, Бранко (Ур.). Грац – Београд – Бањалука: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Народна и универзитетска библиотека Републике Српске – Свет књиге – Нмлибрис, 171–184. стр. ISBN 978-3-9504299-0-9 (ISKG); ISBN 978-99976-27-15-5 (NUBRS; karton); ISBN 978-86-7396-615-1 (SK); UDK 821.163.41-31.09 Andrić I.(082); 811.163.41(082) – **M14**

[http://www-gewi.uni-graz.at/gralis-alt/GraLiS\\_TB/Bibliographie/pdf/Tosovic\\_Gospodjica\\_2017.pdf](http://www-gewi.uni-graz.at/gralis-alt/GraLiS_TB/Bibliographie/pdf/Tosovic_Gospodjica_2017.pdf)

3. „Јерина Бранковић између историје и усмене традиције”. *Зборник радова са IX научног скупа младих филолога Србије, одржаног 8. 4. 2017. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Савремена проучавања језика и књижевности. Год. IX. Књ. 2*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет. 2018, 23–33. стр. ISBN 978-86-80796-16-1 – **M45**
4. „Женски свет у Андрићевом роману *Омернаша Латас*”. *Андрићев Латас. Том 11/2018*. Тошовић, Бранко (Ур.). Грац – Букурешт – Бањалука – Београд: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Департман за руску и словенску филологију Факултета за стране језике и књижевности Универзитета у Букурешту – Удружење Срба у Румунији – Народна и универзитетска библиотека Републике Српске – Свет књиге – Нмлибрис. 2018, 253–263. стр. ISBN 978-3-9504299-3-0 (Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz); ISBN 978-99976-27-26-1 (Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske); ISBN 978-86-7396-674-8

(Svet knjige); ISBN 978-86-89711-32-5 (nmlibris) – **M14**

[http://www-gewi.uni-graz.at/gralis-alt/GraLiS\\_TB/Bibliographie/pdf/Tosovic Andricev Latas 2018 hyd.pdf](http://www-gewi.uni-graz.at/gralis-alt/GraLiS_TB/Bibliographie/pdf/Tosovic_Andricev_Latas_2018_hyd.pdf)

5. „Маскирање мушког у женско у српским усменим епским песмама”. *Зборник радова: Четврти међународни интердисциплинарни скуп младих научника друштвених и хуманистичких наука Контексти. Универзитет у Новом Саду. Филозофски факултет. 1. децембар 2017. Зборник радова.* Проф. др Зоран Пауновић и доц. др Жељко Милановић (Ур.). Нови Сад: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду. 2018, 269–283. стр. ISBN 978-86-6065-473-3; UDK 3-029:088(082); COBISS .SR-ID 325305351 – **M45**

<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-473-3-K.pdf>

6. „Одрастање у завичају у роману *Орлови рано лете* Бранка Топића”. *Топићева поетика завичаја. Том 7/2018.* Тошовић, Бранко (Ур.). Грац – Бихаћ: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Pedagoški fakultet Univerzитета u Бићацу – Kantonalna i univerzitetska библиотека Бићац. 2018, 103–115. стр. ISBN 978-3-9504299-4-7 (Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität) – **M14**.

[http://www-gewi.uni-graz.at/gralis/projektarium/Copic/docs//Tosovic Copiceva poetika zavicaaja 2018 Pocetak.pdf](http://www-gewi.uni-graz.at/gralis/projektarium/Copic/docs//Tosovic_Copiceva_poetika_zavicaja_2018_Pocetak.pdf)

7. . „Делија девојка у српској усменој епизи”. *Филолог.* Бања Лука. Год. IX. Бр. 18 (2018), стр. 430–451. ISSN 1986-5864; E-ISAN 2233-1158; УДК 821.163.41.09-1:398; DOI 10.21618/fil1818430d; COBISS.RS-ID 7929624 – **M51**.

<https://filolog.rs.ba/docs/broj18.pdf>

8. „Из рукописне песмарице Теодора Добрашевића”. *Свеске Матице српске: грађа и прилози за културну и друштвену историју. Серија књижевности и језика.* Св. 16. (2018), стр. 83–113. UDC 821.163.41-14.09 Dobrašević T; ISSN 0352-7700; COBISS.SR-ID 2857738. – **грађа**

[http://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/casopisi/sveske\\_ms\\_59.pdf](http://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/casopisi/sveske_ms_59.pdf)

9. „Елементи хумора у српској усменој епизи с мотивом трансродног прерушавања”. *Зборник радова са X научног скупа младих филолога Србије, одржаног 31. 3. 2018. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Савремена проучавања језика и књижевности. Год. X. Књ. 2.* Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет. 2019, 111–119. стр. ISBN 978-86-80796-35-2; COBISS.SR-ID 275141900 – **M45**

[https://drive.google.com/file/d/10B0MVyODfe\\_Yt3JBcAQnS1H\\_48sTaIMX/view](https://drive.google.com/file/d/10B0MVyODfe_Yt3JBcAQnS1H_48sTaIMX/view)

10. „Фантастични свет Топићеве *Баите сљезове боје*”. *Топић фантастични. Том 8/2019.* Тошовић, Бранко (Ур.). Грац – Бањалука: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Графид. 2019, 163–181. стр. ISBN 978-3-9504299-7-8 (Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität); ISBN 987-99976-39-83-7, Grafid – **M14**

[http://www-gewi.uni-graz.at/gralis-alt/GraLiS\\_TB/Bibliographie/pdf/Tosovic Copic fantasticni Zbornik 2019 hyd.pdf](http://www-gewi.uni-graz.at/gralis-alt/GraLiS_TB/Bibliographie/pdf/Tosovic_Copic_fantasticni_Zbornik_2019_hyd.pdf)

11. „Светлост и тама као два пола бића у Андрићевом недовршеном роману *На сунчаној страни*”. *Андрићева Сунчана страна. Том 12/2019.* Тошовић, Бранко (Ур.). Грац – Београд – Бањалука: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Народна и универзитетска библиотека Републике Српске – Свет књиге – Нмлибрис. 2019, 257–273. ISBN 978-3-9504299-5-4 (Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz); ISBN 978-99976-27-35-3 (Narodna i univerzitetska библиотека Републике Српске); ISBN 978-86-7396-717-2 (Svet knjige) – **M14**.

12. „Симболика рађања у роману *Дан шести* Растка Петровића”. *Српски језик, књижевност, уметност. Зборник радова са XIII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (26–27. X 2018). Књига II. Бебе. Крагујевац: Филолошко-уметничком факултет.* 2019, 533–540. стр. ISBN 978-86-80796-42-0; COBISS.SR-ID 280443660; 821.163.41-31.09 Petrović R. – **M14**

13. „Долете челка од Бога – симболика пчеле у српској обредној лирици”. *Српски језик, књижевност, уметност. Зборник радова са XIV међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (25–27. X 2019). Књига II. Тако мале ствари: Интимно у књижевности и култури. 2020, 235–243. стр. ISBN 978-86-80796-63-5 – M14*

<https://drive.google.com/file/d/18cwDbd5rO1Slic1fq8IFUGmnARyo18m0/view>

14. „Хладнокрвност уметника у 'игри са смрћу'”. *Крупоетика Ива Андрића и руских нобеловаца. Том 13/2020 Тошовић, Бранко (Ур.). Грац – Београд – Бањалука: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Народна и универзитетска библиотека Републике Српске – Свет књиге – Нмлибрис. 2020, 205–218. стр. ISBN 978-3-9504299-8-5 (Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz); ISBN 978-99976-27-45-2 (Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske); ISBN 978-86-7396-780-6 (Svet knjige) – M14*

## **VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:**

Наташа Дракулић Козић је успешно испунила главни циљ своје дисертације и дошла до валидних закључака који су чврсто утемељени на веома обимном корпусу, који чине примарна грађа од укупно сто педесет две усмене епске песме и секундарна, коју чине сто три песме, од тога шездесет с мотивом социјалног прерушавања и четрдесет три с мотивом жене која немаскирана осваја маскулини домен моћи. Збирке усмених епских песама из којих је екскерпирана грађа настајале су у широком временском распону, од предвуковског периода преко укупног сакупљачког корпуса Вука Стефановића Караџића, па до поствуковских бележења епике, што је такође омогућило широк приступ предмету истраживања и формирању јасних увида на крају рада. У обзир су узете и поједине усмене лирске песме с истим мотивом и календарски обреди (краљице, лазарице, додоле) за које је карактеристично преоблачење њихових актера, као и песме које их прате. Укључивањем те додатне грађе појашњава се смисао мотива прерушавања епског јунака, односно делије девојке и жене ратнице, будући да се тек у овом светлу може сагледати веза с обредном инверзијом улога. Наиме, анализа обредног контекста прерушавања неопходна је како би се осветлио значајан аспект епског јунака, односно делије девојке и жене ратнице а односи се на њихове иницијације приликом прерушавања, као и смешовних и еротских елемената примарног епског корпуса, које је могуће довести у везу с обредном инверзијом улога.

Након поделе грађе утврђује да је мотив маскирања жене у мушкарца много заступљенији у односу на мотив прерушавања мушкарца у жену, што тумачи потребом за преиспитивањем родних улога, али и могућношћу да је „народни певач био више инспирисан инверзијом која је потчињеном полу отварања могућност да буде надмоћан”.

Анализирајући епску грађу кандидаткиња је прецизно утврдила узроке замене родног идентитета, лица која се маскирају, карактеристике које поседују, којим се поступцима премодулује тело, како се особа понаша док делује incognito и на који се начин враћа првобитној улози. Тиме је отворена могућност израде заједничке морфологије и типологије ових песама, на основу које је изведен закључак да промена родног обележја епског јунака, односно делије девојке и жене ратнице може утицати на трансформацију сижејног модела усмене епске песме.

Што се тиче функције мотива прерушавања мушкарца у жену и жене у мушкарца, закључује да маскирање суштински представља извор моћи онога ко је носи, а прибегава му се само у оним околностима када је неопходно, да би до скидања маске дошло у тренутку досезања вишег циља. Све то доказује тезу да одевање у једној култури социјално одређује појединца. Посебно је значајно и указивање на чињеницу да преобучени мушкарац, односно прерушена жена у свим анализираним примерима адекватно функционишу и у оквирима новог, привремено освојеног делокруга, што додатно потврђује претпоставку да је род заправо друштвени конструкт. Међутим, на испитиваној грађи се показало да до његове деконструкције углавном не долази, него се дешава потпуно супротно – изнова се потврђује повратком у првобитно стање ствари, што је веома важно запажање.

Кандидаткиња указује и на стваралачку, обновитељску и плодносну функцију народно-празничног (карневалског) смеха у различитим календарским обредима и у том контексту закључује да је комични ефекат који изазива родна инверзија у српским усменим епским песмама ипак другачије природе. Основна разлика своди се на то да је аутентични пол учесника поменутих обреда (*бабе/ младе/ снашке, Лазара, краља, барјактара, чауша, лажне младе* и сл.) свима познат, док се епски јунак, делија девојка и жена ратница маскирају како би обманули противника, те је њихово прерушавање увек повезано с преваром, која води ка смешним ситуацијама, при чему је хумор заснован на преиспитивању тела. Захваљујући компаративном сагледавању долази до закључка да

се смеховно-еротска димензија травестије у обреду остварује кроз акционални план, а да у епици функционише на нивоу поетског језика, при чему сам мотив преоблачења мушкарца у жену и жене у мушкарца и даље задржава иницијалну везу с обредима прелаза.
<b>VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:</b> Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.
По широком обухвату грађе, као и релевантне литературе, сложености и озбиљности аналитичког приступа, те оствареним увидима и успешној реализацији свих постављених циљева, као и његовом значају за даља истраживања усмене епске поезије – <b>рад Наташе Дракулић Козић успешно је задовољио захтеве који се постављају у изради докторске дисертације.</b>
<b>IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:</b> Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:
1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? <b>ДА</b>
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? <b>САДРЖИ</b>
3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци? Мотив маскирања мушкарца у жену и жене у мушкарца, односно проблем замене родног идентитета епског јунака, то јест делије девојке и жене ратнице, није довољно обрађен до сада, будући да је углавном истраживан парцијално. Иако је научни допринос аутора који су се бавили сродном тематиком неспоран, тек је захваљујући дисертацији Наташе Дракулић Козић остварено синтетичко сагледавање природе и значења поменутог мотива на много широј грађи и у контексту поетичких начела усмене епике. Истовремено је указано и на везу између овог круга песама с обредном лириком и праксом, као и свеукупном традицијском културом. Посебно је иновативан теоријско-методолошки приступ за који се кандидаткиња определила, на основу ког је извршена класификација и тумачење поетске грађе. Поред тога, значајно су и увиди који се тичу сужејног модела усмене епске песме, при чему оригиналан допринос представља утврђивање схеме тока радње карактеристичне за целокупни корпус разматраних песама. Издвајањем непроменљивих елемената (константи) у успостављеном сужејном моделу, продубљује и доказује почетну тезу о исконској повезаности мотива маскирања мушкарца у жену и жене у мушкарца са <i>обредима прелаза</i> . Притом посебно наглашава да је <i>прича о иницијацији</i> у основи свих анализираних песама, будући да се и јунаци и јунакиње на крају померају на виши ступањ друштвене лествице или мењају свој статус (углавном се жене или удају). Драгоцен су и њена запажања о важности средишње, односно лиминалне фазе у контексту трочлане схеме обреда прелаза, коју оправдано дефинише (у складу са теоријским поставкама Виктора Тарнера) као „место за инвенције, пропитивање и промене друштвених структура,“ показујући на анализираној грађи како то хаотично стање, поред рушитељске снаге, има и стваралачку потенцију. Сви поменути елементи дисертације Наташе Дракулић Козић представљају драгоцен допринос изучавањима не само епске поезије, него и других жанрова усмене књижевности, будући да је у њој презентована веома разнолика поетска грађа, као и описи календарских обреда, а посебно су њени увиди значајни за даља истраживања смеховног аспекта усмене књижевности. Осим тога, резултати до којих је дошла могли би бити веома корисни и за потенцијална социолошка, културолошка, антрополошка или етнологска истраживања проблема родног идентитета, као и за научна проучавања из области родних студија и сл.
4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања? <b>Дисертација Наташе Дракулић Козић нема недостатака који би утицали на резултате истраживања.</b>
<b>X ПРЕДЛОГ:</b> На основу наведеног, комисија предлаже:
а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана; б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени); в) да се докторска дисертација одбије.



Место и датум:  
Нови Сад, 18. 4. 2021.

1. Име, презиме, звање и потпис  
**Др Љиљана Пешикан-Љуштановић**, редовна професорка за ужу научну област Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, Филозофски факултет у Новом Саду (у пензији) – председница комисије

---

2. Име, презиме, звање и потпис  
**Др Лидија Делић**, научна саветница, Наука о књижевности, Институт за књижевност и уметност, Београд – чланица комисије

---

3. Име, презиме, звање и потпис  
**Др Драгољуб Перић**, доцент за ужу научну област Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, Филозофски факултет у Новом Саду – члан комисије

---

4. Име, презиме, звање и потпис  
**Др Јасмина Јокић**, редовна професорка за ужу научну област Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, Филозофски факултет у Новом Саду – менторка

---

**НАПОМЕНА:** Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.